

**An empirical research about
the effect of intercultural
communication on education
process**

**Kültürlerarası iletişimin
eğitim sürecine etkisine
yönelik ampirik bir
araştırma¹**

Deniz Keba Ekinci²

Abstract

Intercultural communication is an interdisciplinary science that studies issues such as the interaction between people of different cultures, the emergence and preservation of cultural diversity, and the perception of foreigners. With globalization; the denaturation of the borders between the countries, the emergence of cultural diversity, an increase in intercultural communication and interaction are observed. In such an environment; multiculturalism, intercultural communication process, and intercultural communication competence is gaining importance. Multiculturalism refers to the existence of different cultures in a pluralistic society. Intercultural communication illustrates the communication and interaction between different cultures. Intercultural competence is with the acceptance of differences and the desire to live together. In this context, as a result of partnerships and cultural agreements between countries, various international student programs like Erasmus program take place between higher education institutions within the lifelong learning. The implementations in higher education institutions where such education programs are carried out are the basis of this

Özet

Kültürlerarası iletişim, farklı kültürlere mensup insanlar arasında iletişim, kültürel farklılıkların ortaya çıkması ve korunması, yabancıların algılanması gibi konuları inceleyen disiplinler arası bir bilim dalıdır. Küreselleşme ile birlikte; ülkeler arasındaki sınırların yapaylaştığı, kültürel farklılıkların ortaya çıktığı, kültürlerarası iletişim ve etkileşimin arttığı görülmektedir. Böyle bir ortamda; çokkültürlülük, kültürlerarası iletişim süreci ve kültürlerarası iletişim yeterliliği olguları önem kazanmaktadır. Çokkültürlülük, çoğulcu toplumlarda farklı kültürlerin varlığını ifade etmektedir. Kültürlerarası iletişim, farklı kültürler arasındaki iletişim ve etkileşimi göstermektedir. Kültürlerarası yeterlilik ise, farklılıkların kabulü ve birlikte yaşama isteği ile gerçekleşmektedir. Bu bağlamda; ülkeler arasındaki birliktelikler ve kültürel anlaşmalar sonucunda, Yüksek Öğretim Kurumları arasında, çeşitli uluslararası öğrenci programları gerçekleşmektedir. Bu eğitim programlarının görüldüğü, Yüksek Öğretim Kurumları'ndaki uygulamaları çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Farklı programlarla Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde eğitim görmek amacıyla gelen yabancı öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları kültürel

¹ Bu çalışma International Lifelong Learning and Leadership for all 2015 kongresinde bildiri olarak sunulmuştur ve özet kitapçığında yayınlanmıştır.

² Araştırma Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, deniz.keba@kou.edu.tr

research. Cultural problems that the students who come to study here at Kocaeli University Faculty of Communication through different programs face in the educational process are discussed in the context of intercultural communication. In the study, qualitative research method was used. For students open-ended questions was applied in the form of an interview consisting of. The population of the study is comprised of foreign students studying at Kocaeli University Faculty of Communication by way of different programs. The data obtained by choosing sampling criteria, one of the purposive sampling methods, are assessed by classifying them according to certain characteristics. As a result, even though they lived some problems of international students in the education process, multicultural education in higher education institutions by enabling the formation of cultural environment they are to create awareness have been observed. In addition, this educational environments, with the acquisitions of intercultural communication and competence, bias by getting rid of the molds, are expected to develop awareness of the coexistence of different cultures.

Keywords: Intercultural communication, international student programs, multiculturalism.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız dönemde, küreselleşme ile birlikte; ülkeler arasındaki sınırların yapaylaştığı, kültürel farklılıkların ortaya çıktığı, uzak coğrafya kavramının ortadan kalktığı kültürlerarası iletişim ve etkileşimin arttığı görülmektedir. Böyle bir ortamda; çokkültürlülük, kültürlerarası iletişim süreci ve kültürlerarası iletişim yeterliliği olguları önem kazanmaktadır. Kültürlerarası iletişim bir kültürün üyesi tarafından başka bir kültürün üyesine yönelik mesaj üretildiğinde ortaya çıkar. Daha açık bir ifade ile kültürlerarası iletişim, kültürel algıları sembol sistemleri iletişim olayını değiştirecek kadar bir birinden farklı kültürler arasındaki etkileşimi içerir (Samovar, Porter ve McDaniel, 2010: 167).

Çokkültürlülük, çeşitli kültürlerin aynı zamanda yan yana birlikte var olduklarını gösterir. Tarihin hiçbir döneminde kültürler birbirleriyle tamamen ilişkisiz, tümüyle içine kapalı olmamışlardır (Çelik, 2008: 321). Çokkültürlülüğü etnik, dini, ahlaki, toplumsal cinsiyet, sosyal sınıf, siyasi ideolojiler ve diğer kültürel farklılıklar açısından düşündüğümüzde tüm ülkelerin çokkültürlü yapıya sahip oldukları belirtilmektedir (Kymlicka, 1998: 26). Çokkültürlülüğün eğitim boyutunu ifade eden çokkültürlü eğitim, bir eğitim sürecindeki kültürel eşitliğin önündeki engelleri konu edinmektedir

problemler, kültürlerarası iletişim çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilere yönelik açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini, farklı programlarla gelen Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde eğitim gören yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme seçilerek elde edilen veriler, belirli özelliklere göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak uluslararası öğrencilerin eğitim sürecinde bazı sorunlar yaşamalarına rağmen, gittikleri Yüksek Öğretim Kurumları'nda çokkültürlü eğitim ortamlarının oluşumuna olanak sağlayarak, kültürel farkındalık oluşturdukları görülmektedir. Ayrıca bu eğitim ortamları sayesinde kültürlerarası iletişim ve yeterlilik kazanımlarıyla, önyargı kalıplarından kurtularak, farklı kültürlerle birlikte yaşama bilincinin gelişeceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kültürlerarası iletişim, uluslararası öğrenci programları, çokkültürlülük.

(Camilleri, 1992'den akt. Rego & Nieto, 2000: 414). Çokkültürlü eğitim, tüm öğrencilere eşit şartlarda, eşit eğitim verilmesini öngören, öğrencilerin birbirlerine ve farklı kültürlerle saygılı, demokratik birleştirici birer birey olarak yetişmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Aydın, 2013:12-15).

Kültürlerarası iletişim süreci ona katılan bireylerin yaşına, sosyal statüsüne ve hangi kültürün üyesi olduğuna bağlı olmaksızın aşağıda sıralanacak özellikler gösterir. İletişim sürecinde, duygu düşünce ve deneyimlerimizi doğrudan doğruya zihinsel temas yoluyla aktarmak olanaksızdır. Doğrudan zihinsel ilişki kuramadığımız için anlamlar iletilirken sembollerden yararlanır. Bu semboller ses, cisim, hareket, renk vb. olabilir. Bireylerin sığındığı sınırlar mensup oldukları kültür tarafından belirlendiği gibi iletişimde yararlandıkları sembollerde kültürden kültüre değişir. Birey iletişim sürecinde algıladığı her sembolü tanımlamaya ve kendi kültürel kalıplarına göre anlamlandırmaya çalışır, bazı sembolleri ise, eğer onun kültüründe bir anlamı iletmek amacıyla kullanılmıyorsa, hiç algılamaz (Kartarı, 2014: 47-48).

Kültürlerarası yeterlilik ise, öncelikle farklı kültürel özelliklere sahip kişileri tanıma ve anlama isteği ile başlamaktadır. Bu yeterlilikler gelişimsel bir süreç izler. Bunlar, farklılıkları reddetme, farklılıklara karşı kendi kültürünü savunma, ortak kültürel özellikleri öne çıkarma, farklılıkları kabul etme, farklı kültürlerle uyumu kabul etme ve farklı kültürle birlikte yaşamayı kabul etme olarak açıklanmaktadır (Hammer, Bennet & Wiseman, 2003: 422-424).

Yabancı bir kültürle karşılaşan kişilerde, kültürlerarası iletişim süreci gerçekleşir ve kültürlerarası yeterlilik gelişir. Yüksek Öğretim Kurumları'nda gerçekleşen uluslararası öğrenci programları ile öğrenciler eğitim görmek amacıyla farklı ülkelere gitmekte, gittikleri ülkelerde kültürel deneyimler edinerek, kültürlerarası iletişim sürecine dâhil olmaktadır. Kocaeli Üniversitesi uluslararası öğrenci programlarının uygulandığı Yüksek Öğretim Kurumları'ndan biridir. Erasmus, Mevlana gibi öğrenci değişim programlarının yanı sıra Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS), Türkiye Bursları ve İkili kültürel işbirlikleri Kocaeli Üniversitesi'nde gerçekleşen uluslararası öğrenci programlarındandır.

Erasmus programı, (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students) hayat boyu öğrenme projesi kapsamında, Yüksek Öğretim Kurumları'nın işbirliğini, öğrenci ve akademisyenlerin kısa süreli olarak bu işbirliği çerçevesinde farklı ülke ve üniversitelerde deneyim kazanmasını teşvik eden Avrupa Birliği projesidir. Avrupa'da 1987'den beri uygulanmaktadır (http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm, Erişim: 01.09 2015), Türkiye ise bu sürece 2002 yılından beri dâhil olmaktadır. Türkiye'de Avrupa Birliği Bakanlığı'na bağlı Ulusal Ajans tarafından koordine ve finanse edilmektedir. Projenin adı 2014 yılından itibaren değişerek Erasmus + adını almıştır. Erasmus+ Programı, Avrupa Birliği tarafından eğitim ve gençlik alanında 2007-2013 yılları arasında uygulanmış olan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarının yerine uygulanacak olan yeni programdır. Ağırlıklı olarak proje faaliyetlerine dayanmakla birlikte bireysel faaliyetleri de içermektedir. 2014-2020 yılları arasında uygulanacak olan Erasmus+ Programı ile kişilere, yaş ve eğitim geçmişlerine bakılmaksızın yeni beceriler kazandırılması, onların kişisel gelişimlerinin güçlendirilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması amaçlanmaktadır (<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1>, Erişim: 01.09 2015 Erişim: 01.09 2015).

Mevlana Değişim Programı, yurtiçinde eğitim veren Yüksek Öğretim Kurumları ile yurtdışında eğitim veren Yüksek Öğretim Kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini gerçekleştirmeyi amaçlayan bir programdır. 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile birlikte yurt dışındaki Yüksek Öğretim Kurumları ile ülkemizdeki Yüksek Öğretim Kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişiminin önü açılmıştır (www.yok.gov.tr/web/mevlana/anasayfa, Erişim: 01.09 2015).

Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS), Türkiye'deki Yüksek Öğretim Kurumlarında okumak isteyen yabancı uyruklu öğrencilerin girecekleri ve sonuçlarını bu kurumlara kabul için başvururken

kullanabilecekleri bir sınavdır. Bu sınav 2010 yılına kadar Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) yapılmaktaydı, aynı yıl içerisinde ve 2011 yılında alınan kararlarla Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavlarını T.C. üniversiteleri kendi bünyelerinde düzenlemektedirler (www.yok.gov.tr/web/mevlana/anasayfa, Erişim: 01.09 2015).

Türkiye Bursları; Türkiye Cumhuriyeti tarafından uluslararası öğrencilere verilen kamu kaynaklı yükseköğrenim burslarıdır. Türkiye'de ön lisans / lisans eğitimi görmek isteyen Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarına mensup öğrencilere verilmektedir (Türkiye Bursları, 2015). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) Başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kamu kurumu olarak 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuştur. Yurtdışındaki Türk vatandaşları, soydaş ve akraba toplulukları ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir (<http://www.ytb.gov.tr/>, Erişim: 01.09 2015).

İkili İşbirlikleri Anlaşmaları; kültür anlaşmaları, kültürel değişim programları ve iyi niyet çerçevesinde Türk hükümeti ve yabancı hükümetlerle yapılan anlaşmalar sonucu karşılıklı kontenjanlar belirlenmekte olup; 109 ülke öğrencisine burs verilmektedir. Burslar 2922 sayılı kanun çerçevesinde verilmektedir. İkili kültür programları ve kültür anlaşmaları çerçevesinde burs alacak adaylar ile ilgili işlemler Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülmektedir (<http://yos.kocaeli.edu.tr/>, Erişim: 01.09 2015).

Son yıllarda Türkiye'de ki üniversitelerde ve özellikle Kocaeli Üniversite'sinde gerçekleştirilen birliktelikler ve ikili kültürel anlaşmalar sonucunda artan uluslararası öğrenci sayısı ile oluşan çokkültürlü eğitim ortamları bu çalışmanın gerçekleştirilmesinin nedenini oluşturmaktadır. Yapılan araştırma kültürlerarası iletişimin eğitim sürecine etkisinin değerlendirilmesine yöneliktir. Farklı programlarla eğitim görmek amacıyla gelen yabancı öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları kültürel problem nelerdir? Kültürel farklılıkların eğitim ortamları üzerindeki etkisi nedir? Sosyal çevrenin kültürel problemlerin çözümündeki rolü nedir? Soruları üzerinden kültürlerarası iletişimin eğitim sürecine etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 2015 yılı itibariyle kayıtlı olan ve eğitim gören toplam 95 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bunların 71'i YÖS sınavı ile, 22'sinin ise Türkiye Bursları ile geldikleri görülmektedir. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne 2015 yılında Erasmus ve Mevlana Programı ile gelen öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 1: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi 2014 -2015 Yılı Kayıtlı Uluslararası Öğrenci Verileri

Bölüm	YÖS	Türkiye Bursları
Gazetecilik	10	4
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	21	5
Radyo, Televizyon ve Sinema	21	7
Görsel İletişim Tasarımı	13	-
Reklamcılık	6	6
TOPLAM	71	22

Tablo 1'de Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin geldikleri programlar ve bölümlere göre dağılımı gösterilmektedir. En fazla uluslararası öğrencinin, Radyo Televizyon ve Sinema ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım, bölümlerinde olduğu görülmektedir. En az uluslararası öğrencinin öğrenim gördüğü bölüm ise Reklamcılık bölümüdür.

Yöntem, Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilere yönelik hazırlanmış 5 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. “Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsamını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir” (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 122). Görüşme formu, farklı programlarla Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’ne eğitim görmek amacıyla gelen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları kültürel problemleri saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan üç soru kültürün eğitime etkisini sorgularken; diğer 2 soru ise yaşadıkları kültürel sorunları saptamak amacıyla planlanmıştır.

Bu çalışma, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde yapılmıştır. Çalışmamız, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’ne çeşitli programlarla farklı ülkelerden eğitim görmek amacıyla gelen 22 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Temmuz 2015’de başlayıp, Eylül 2015’de bitirilmiştir. Çalışmada ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 221). Görüşme formu, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde eğitim gören 2., 3. ve 4. sınıf uluslararası öğrencilere uygulanmıştır. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesinde uluslararası öğrenci olmak ve 10 aydan (1 eğitim yılı) fazla kalmak örnekleme ölçütü olarak kullanılmıştır. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde 10 aydan az kalan uluslararası öğrenciler örnekleme temel teşkil etmemektedir. Görüşme formunda yer alan sorular Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde eğitim gören 22 uluslararası öğrenci tarafından cevaplandırılmıştır. İsimlerinin çalışmada geçmeyeceği ve hiçbir şartla kimseyle paylaşılmayacağı belirtilerek, soruları gerçekçi ve güvenilir şekilde doldurmaları hedeflenmiştir. Araştırmada görüşme formu yardımı ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile sayısallaştırılarak sınıflandırılmış ve araştırmanın amacı kapsamında belirlenen temalar altında değerlendirilerek sunulmuştur.

Nitel araştırma yöntemlerinde geçerlilik ve güvenin sağlanması, araştırılan olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim oluşturulabilmesi için, araştırmacının elde ettiği verileri ve sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak bazı ek yöntemler kullanması gereklidir (Yıldırım & Şimşek, 2004:290). Bu amaçla çalışmamızda geçerliliğin sağlanması için katılımcı teyidi alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonunda, katılımcılara veri sonuçları özet olarak aktarılmış ve verilerin doğruluğu konusunda görüşleri alınmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkin, amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel araştırmada güvenilirlik kapsamında da alınması gereken bazı önlemler vardır. Bu önlemler daha çok araştırmacının, araştırmanın çeşitli aşamalarında kullandığı stratejilerin daha belirgin hale getirilmesi ve bu şekilde diğer araştırmacıların, bu stratejileri benzer biçimlerde kullanabilmesine olanak sağlamasına ilişkindir (Yıldırım & Şimşek, 2004:294). Çalışmada, araştırmacı konumunu açıkça belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların; hangi bölümde okudukları, hangi ülkeden geldikleri ve cinsiyetleri gibi özellikler detaylıca verilmiştir. Elde edilen verilerin analizi araştırma soruları çerçevesinde kategorileştirilmiştir.

Bulgular

Görüşme formunun geliştirilmesinde 9 sorudan oluşan ve 13 öğrencinin katıldığı bir pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma verilerinin analizi sonucunda, 3 akademisyenin görüşü alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir ve görüşme formu 5 sorudan oluşmuştur. Araştırmamıza 22 öğrenci katılmıştır ve Tablo 1’deki programlara göre öğrenci dağılımlarına uygun olacak şekilde, 16 öğrenci YÖS programı ile gelen öğrencilerden, 6 öğrenci ise, Türkiye Bursları programı ile gelen öğrencilerden seçilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Programlara Göre Dağılımı (n=22)

YÖS	Türkiye Bursları
16 (%73)	6 (%27)
Toplam : 22 öğrenci	

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin geldikleri programlara göre dağılımları gösterilmektedir. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi uluslararası öğrencilerin geldikleri program türlerine uygun olarak seçtiği görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Özellikleri

Bölüm	Katılımcı Sayısı	Cinsiyet	Ülke
Gazetecilik (GZT)	5 (%23)	4E\1K	Bosna Hersek, Sırbistan Kolombiya, Almanya, Macaristan
Radyo Televizyon ve Sinema (RTS)	6 (%27)	2E\4K	Suriye, Özbekistan, İran, Türkmenistan, Azerbaycan
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (HİT)	8 (%36)	3E\5K	Litvanya, Yunanistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Hırvatistan, Rusya, Yemen
Reklamcılık (RKL)	1 (%5)	1K	Almanya
Görsel İletişim Tasarımı (GİT)	2 (%9)	1E\1K	Kosova, Fas
	22 (%100)	10E/12 K	

Tablo 3’de araştırmaya katılan öğrencilerin bölümleri, geldikleri ülkeler ve cinsiyetleri yer almaktadır. Araştırmaya 18 farklı ülkeden gelen 22 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların bölümleri Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi uluslararası öğrenci verilerine uygun olarak seçilmiştir. En fazla öğrenci katılımı HİT (%36) ve RTS (%27) bölümlerinde, en az öğrenci katılımı ise RKL (%5) bölümünden gerçekleşmiştir.

Uluslararası Öğrencilerin Derslerde Karşılaştıkları Kültürel Sorunlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu %85 (18) derslerde yaşadıkları en büyük zorluğun dil olduğunu ifade etmiştir. Dil problemi yaşamayanların Azerbaycan’dan gelen öğrenciler olduğu görülmüştür. Bunu takiben, en çok zorlanılan dersin Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri olduğundan bahsetmişlerdir.

Derslerde yaşanan diğer zorluk ise verilen ödevler ve sunumlardır. Katılımcıların %85'i (18) ödevlerin Türkçe yapılması konusunda zorlandıklarını belirtirken, sunum yapmak konusunda endişeli olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin bir kısmı (%68) derslerde verilen örneklerin Türk kültürüne ait değerler barındırdığını ve bu durumun derslerin anlaşılmasını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bu konu da sıkıntı yaşamayan öğrencilerin (%32) geldikleri ülkelere bakıldığında coğrafi olarak Türkiye'ye yakın oldukları ve ortak kültürel değerlere sahip oldukları görülmüştür.

Çalışmaya katılan öğrencilerin hemen hepsi (%90), ders saati, ders süresi, derste kullanılan materyaller ve değerlendirme ölçütleri açısından aldıkları dersleri değerlendirdiklerinde, kültürel farklılık yaşamadıklarını ifade etmiştir. 2 öğrenci ise (%9) , geldikleri ülkelerdeki sistemin çok farklı olduğunu sıkıntı yaşadıklarını fakat zamanla alıştıklarını belirtmiştir. Sıkıntı yaşayan öğrencilerin ülkelerine bakıldığında Kolombiya ve Rusya olduğu gözlenmiştir.

Öğrencilerin %25'si (6) iletişim fakültesinde aldıkları sosyoloji ve psikoloji derslerinin kültürel adaptasyon sürecinde yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal Çevre ve Kültürel Gelişim

Katılımcıların hepsi öğretim üyeleri ve sınıf arkadaşlarından destek aldığını ifade etmiştir. Derslerle ilgili sıkıntı yaşadıklarında öğretim üyelerinin anlayış gösterdiklerinden bahsederek, özel ders şeklinde veya hocaların farklı kaynaklar temin ederek yardımcı olduklarını örneklerle açıklamışlardır. Sınıf arkadaşlarının ise yardımsever olduğunu söyleyerek, kitap ve notlarını paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin, sosyal ilişkileri sorgulandığında, büyük çoğunluğu (%85) genellikle yabancı öğrencilerle arkadaşlık ettiğini belirtmiş fakat Türklerle vakit geçirmekten hoşlandıklarını da ifade etmişlerdir. 4 kişi (%18) ise kendi milletinden ya da Türk arkadaşlarından oluşan bir sosyal çevresi olduğunu belirtmiştir. Bu dört öğrencinin geldikleri ülkelere bakıldığında Azerbaycan olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi, uluslararası öğrenci programlarının, farklı ülkelerde eğitim almalarını sağladığını, farklı bir ülkede eğitim almanın bireysel gelişimleri için kazanım olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin %90'ını (20), Türkiye'de eğitim almanın sağladığı yararları; farklı dil ve farklı kültür öğrenmek, uluslararası deneyim, sosyal çevre ve farklı bakış açıları kazanmak olarak ifade etmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Uluslararası öğrenci programları (YÖS, Türkiye Bursları, İkili Anlaşmalar), öğrencilerin bireysel gelişimleri ve kültürlerarası iletişim ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla farklı ülke ve üniversitelerde eğitim almalarını sağlayan projelerdir. Bu projeler sayesinde, Türkiye'de ki üniversitelerde uluslararası öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Bu çalışmada farklı programlarla Kocaeli Üniversitesine gelen uluslararası öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları kültürel sorunlar saptanmaya çalışılmıştır.

Uluslararası öğrencilerin yaşadığı en büyük zorluğun dil olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin dersleri anlayamamaları, ödevlerde sıkıntı yaşamaları ve sunum yapmaktan kaçınmaları Türkçe eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2015 yılında Sakarya Üniversite'sinde uluslararası öğrenciler ile yapılan bir çalışmada benzer bir sonuç olarak, karşılaşılan en büyük problemlerden birinin dil olduğu görülmüştür (Titrek, vd. 2015).

Derslerde verilen örneklerin Türk kültürüne ait öğeleri barındırması dersin anlaşılmasını zorlaştırdığı tespit edilmiştir. Bu durum uluslararası öğrencilerin Türk kültürüne yabancı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin sosyal ilişkilerine bakıldığında, Türk öğrencilerle çok fazla zaman geçirmediği görülmektedir. Bu durum kültürlerarası iletişim yeterliliği açısından eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrenciler ders saatleri, ders süresi, derste kullanılan materyaller ve değerlendirme ölçütleri açısından aldıkları dersleri değerlendirdiklerinde, kültürel farklılık yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedeniyse Türkiye'deki Yüksek Öğretim Kurumları'nda, Avrupa Birliği çerçevesinde uygulanan ortak eğitim programının kullanılmasıdır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, derslerle ilgili hocalardan ve sınıf arkadaşlarından destek aldıklarını belirtmiş, özellikle sınıf arkadaşlarının yardımsever olduğunu söyleyerek, kitap ve notlarını paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Türk kültürüne ait bir değer olan 'Yardımseverlik' olgusu vurgulanmıştır. Kültürlerarası iletişim açısından bu durum, kültürel farkındalığın gelişmesine katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenciler, yaşadıkları kültürlerarası deneyim sayesinde kendi kültürlerine ilişkin özellikleri daha iyi fark ettikleri görülmektedir. Yaşadıkları bu deneyim, kendi kültürlerini daha iyi tanımalarını, farklı kültürlerle karşılaştırmalarını ve kendi kültürel değerlerine eleştirel bakmalarını sağlamıştır.

Saptanan bulgulardan yola çıkarak, uluslararası öğrenci programlarında eğitim sürecinde yaşanan kültürel sorunların giderilmesi açısından, bazı öneriler sunabiliriz. Uluslararası öğrencilere kendi ülkelerinde belirli seviyede gidecekleri ülkenin dil eğitimi verilmelidir. Ayrıca eğitim alacakları ülkenin kültürüne, şehir yaşamı ve eğitim alacakları okula dair bilgilendirme yapılmalıdır. Uluslararası öğrencilere yönelik, geldikleri Yüksek Öğretim Kurumları'nda oryantasyon programı uygulanmalıdır. Öğrenciler gittikleri ülkelerdeki ev sahibi öğrencilerle sık sık sosyal ortamlarda bir araya getirilmelidir. Bu durum sayesinde, ev sahibi ülkenin dilinin geliştirileceği, kültürün daha iyi öğrenileceği, derslerdeki verimliliğin artacağı ve uluslararası öğrencilerinde bireysel olarak özgüven kazanacağı düşünülmektedir.

Akademik bir dil eğitiminden sonra, ders programında uluslararası öğrencilere zorlandıkları derslerde destek verilmelidir. Ayrıca, Yüksek Öğretim Kurumları'nda kültürlerarası yeterliliklerin geliştirilmesi amacıyla, kültürlerarası iletişim içerikli derslerin zorunlu dersler arasında yer alması gerekmektedir.

Uluslararası öğrenci programları sayesinde, Yüksek Öğretim Kurumları'nda uluslararası öğrenci sayısının giderek arttığı görülmektedir. Bu durum çokkültürlü eğitim ortamlarının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Çokkültürlü eğitim ortamlarında kültürlerarası iletişim ve etkileşim yaşanmaktadır. Kültürlerarası iletişim yeterliliği geliştirilen ortamlarda, kültürel farklılıklar kabul edilmekte, önyargılar aşılmakta ve farklı kültürlerle karşı olumlu algılar oluşturulduğu görülmektedir.

Bu araştırmada, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin derslerde yaşadıkları kültürel problemler tespit edilerek, bu sorunlara öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sınırlı sayıda öğrenci ile yapılması, gerekli izinlerin geciktirilmesi nedeniyle planlanan zamanda yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Yine de saptanan bulguların niteliği açısından, daha geniş kapsamlı ve daha geniş katılımlı çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir. 2015 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre Türkiye'de çokkültürlü eğitim üzerine yapılan çalışmaların yaklaşık on yıl öncesine dayandığı ve araştırmaların son yıllarda belirgin bir şekilde arttığı görülmüştür (Günay & Aydın, 2015:14).

Çalışmamızın sonucu olarak, derslerdeki belirlenen kültürel sorunlara rağmen, uluslararası öğrenci programlarının (YÖS, Türkiye Bursları, İkili Anlaşmalar) öğrencilerin bireysel ve kültürel gelişmelerine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, gittikleri Yüksek Öğretim Kurumları'nda çokkültürlü eğitim ortamlarının oluşumuna olanak sağlayarak, kültürel farkındalık oluşturdukları

görülmektedir. Bu eğitim ortamları sayesinde kültürlerarası iletişim ve yeterlilik kazanımlarıyla, önyargı kalıplarından kurtularak, farklı kültürlerle birlikte yaşama bilinci geliyeceği düşünülmektedir. Bu tür programların sayısı ve niteliği artırılarak desteklenmelidir.

Kaynakça

- Aydın, H.(2013), Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim Tartışmaları ve Uygulamaları, Ankara: Nobel Yayınevi
- Başbağı, R. R. (2012). Karşılaştırmalı Ülke Bilgisi Semineri Kapsamında Türk Almanca Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası İletişim Becerileri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(3)
- Çelik, H. (2008), Çokkültürlülük ve Türkiye’deki Görünümü, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.319-332
- Demir, S. (2012). Çokkültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları için Önem Derecesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4, Fall 2012, p. 1453-1475
- Ersoy, A. (2013), Türk Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Deneyimlerinde Karşılaştıkları Sorunlar: Erasmus Değişim Programı Örneği, Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 38, Sayı,168
- Günay, R., Aydın, H. (2015) Türkiye’de Çok Kültürlü Eğitim İle İlgili Yapılan Araştırmalarda Eğilim: Bir İçerik Analizi Çalışması. Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 40 (178), 1-22
- Hammer M.R.,Bennett, M.J.,&Wiseman, R. (2003). Measuring Intercultural Sensitivity: The Intercultural Development Inventory. In R.M. Paige (Guest Ed.).Special issues on the Interculturaldevelopment. *International Journal of InterculturalRelations* ,27,421-443.
- Kartarı A. (2014), Kültür, Farklılık ve İletişim, İstanbul: İletişim Yayınları
- Rego, M. A. S., & Nieto, S. (2000). Multicultural/intercultural teacher education in two contexts: lessons from the United States and Spain. *Teaching &Teacher Education*, 16, 413-427.
- Samovar, A.L., E.R. Porter ve R.E. McDaniel. (2010), *InterculturalCommunication: A Reader*. 12. Basım. Boston: Wadsworth.
- Susar, F. (2005), Çok Kültürlü Ortamlarda Karşılaşılan İletişim ve Kültür Engelleri. (P.E.Yayınoğlu, Dü.) İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları
- Taş, Y.T.Y., (2013), Erasmus Programlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/10 Fall/2013 p. 763-770
- Titrek, O. Hashimi, S. H., Ali, S. A., Nguluma, H.F. (2015). The Challenges Faced By International Students In Turkey, ICLEL, Olomouc Czech Republic, http://media.wix.com/ugd/d546b1_4c1b1a1f61474287b1444e937667f9a6.pdf
- Yıldırım A., Şimşek H. (2004), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Kocaeli Üniversitesi Yabancı Öğrenciler Birimi, <http://yos.kocaeli.edu.tr/> Erişim Tarihi : 1 Eylül 2015
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, <http://www.ytb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 1 Eylül 2015
- Ulusal Ajans, Erasmus Programı Genel Yapı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1> Erişim Tarihi: 1 Eylül 2015
- European Commision, http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm Erişim Tarihi: 1 Eylül 2015
- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, www.yok.gov.tr/web/mevlana/anasayfa Erişim: 1 Eylül 2015

Extended English Abstract

Introduction

In the period we are living through, borders between countries are becoming artificial, cultural differences emerge, the concept of remote geography disappears and intercultural communication and interaction increase along with the globalisation. In such an environment, the concepts of multiculturalism, intercultural communication process and intercultural communication competence are gaining importance. Intercultural communication emerges when a member of a culture produces a message for a member of another culture. More clearly, intercultural communication includes communication between cultures which have different cultures to the extent that their cultural perceptions and symbol systems change the communication phenomenon (Samovar, Porter and McDaniel, 2010: 167). Intercultural communication process displays the following features irrespective of the age, social status of the individuals participating in the process as well as the cultures they are members of (Kartarı, 2014: 47-78). In the individuals confronting with a foreign culture, intercultural communication process takes place and intercultural competence develops. International student Exchange programs taking place in the higher education institutions allow the students to go to foreign countries for education and thus, the students gain cultural experience in the countries where they receive education and they are included in the intercultural communication process.

Purpose

The multicultural education environments which have recently emerged with the increasing number of international students in the Turkish universities and in Kocaeli University in particular owing to the partnerships made and bilateral cultural agreements concluded constituted the reason why this study was carried out. The present study was carried out in order to evaluate the impact of intercultural communication on the education process. The questions of “What are the cultural problems the foreign students coming for the purpose of studying via different programs encounter during the education? What are the impacts of cultural differences on the education environments? What is the role of social environment on the solution of cultural problems?” were used in order to determine the impact of intercultural communication on education.

Analysis of Data Collection and Methods

Qualitative research method was used in the present study. An interview form consisting of 5 open end questions prepared for the students was used. The interview form was prepared in order to determine the cultural problems that the students who came to study in the Faculty of Communication of Kocaeli University through various programs encountered during education. While 3 questions examine the impact of culture on the education, the other 2 questions were prepared to determine the cultural problems they encountered. The present study was carried out on 22 students who came from different countries through various programs to study in the Faculty of Communication of Kocaeli University. The study started in July 2015 and was completed in September 2015. Criterion sampling method was used in the study. The interview form was applied to the 2nd, 3rd and 4th grade international students studying in the Faculty of Communication of Kocaeli University. The data obtained through the interview form in the study were digitalised and classified via content analysis method and were presented under the themes determined in line with the purpose of the research.

Result

International student programs (Foreign Students Exam (YÖS), Scholarships of the Republic of Turkey, Bilateral Agreements) are the projects which enable the students to receive education in different countries and universities in order to improve personal development and intercultural communication and competences of the students. Thanks to these projects, the number of international students is increasing in the Turkish universities. The objective of this study was to determine the cultural problems encountered by the international students who came to Kocaeli University for studying via various programs.

It was determined that the most common problem encountered by the international students is the language difficulty. Students fail to understand lectures, have difficulty in home works and refrain from making presentations since they have deficiencies in Turkish. It was also detected that the examples given in the lectures contain elements specific to the Turkish culture and thus, students have difficulty in understanding the lectures. This shows that the international students are not familiar with the Turkish culture. When social relationships of the students are considered, it is seen that they do not spend much time with the Turkish students. This is a deficiency in terms of intercultural communication.

When the students evaluated their courses in terms of course hours, course duration, materials used in the course and evaluation criteria, they stated that they did not experience cultural differences. This is because of the fact that the Higher Education Institutions in Turkey use common education programs within the framework of the European Union.

Students participating in the research expressed that they receive support from professors and classmates about the courses and emphasized that their classmates are helpful and share their books and notes with them. "Helpfulness" which is a value belonging to the Turkish culture was emphasized. In terms of intercultural communication, this situation can be interpreted as contributing to the development of cultural awareness.

It is seen that students better realized the features of their own cultures thanks to the intercultural experience they have. This experience enabled them to better recognise their own cultures, to compare them with different cultures and to have a critical view towards their own cultural values. Based on the findings, we can put forward certain recommendations for the elimination of the cultural problems encountered by the students during education in the international student programs. International students should be provided with training on the language of the country where they will receive education in their own countries at a certain level. Orientation programs should be organised at the receiving higher education institutions for the international students. Social opportunities should be created so that the international students meet with the host students. In this way, it is thought that the language of the host country will be improved, the culture of the host country will be better learned, efficiency in the courses will be increased and individual confidence of the international students will be developed. Besides, Higher Education Institutions should have compulsory courses containing intercultural communication content for the purpose of developing intercultural competences.

In conclusion, our study revealed that the international student programs (Foreign Students Exam (YÖS), Scholarships of the Republic of Turkey, Bilateral Agreements) contribute to the individual and cultural development of the students despite the cultural problems detected with respect to the courses. Besides, they create cultural awareness by allowing for the creation of multicultural education environments in the host higher education institutions. It is thought that prejudices will be eliminated and the consciousness of coexisting with different cultures will be promoted thanks to the intercultural communication and competence attainments through these education environments. The number of such programs should be increased while the quality of these programs should be promoted.